

רבי ישמעאל אומר, שלשה
 הדסים ושתי ערבות לולב אחד
 ואתרוג אחד, אפלו שנים קטומים
 ואחד אינו קטום.
 רבי טרפון אומר, אפלו שלשתן
 קטומים.
 רבי עקיבא אומר, כשם שלולב
 אחד ואתרוג אחד, כך הדס אחד
 וערבה אחת:

ארבעת המינים כהתגלות

סוכה ג, ד 

רבי ישמעאל (תנא בן הדור השלישי) ורבי טרפון (תנא בן הדור השני) סוברים שלקיום מצוות ארבעת המינים דרושים שלושה הדסים ורבי ישמעאל אף סובר שתי ערבות. לדעת רבי ישמעאל ישנם בסך הכול שבעה פריטים (אתרוג אחד, לולב אחד, שתי ערבות ושלושה הדסים), כמספר ימי השמחה שהוזכרו בעניין ארבעת המינים "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים", ואולי זה הבסיס לשיטתו.¹

במטבעות שנמצאו מזמן המרד הגדול מצוירים ארבעת המינים ובהם הדסים וערבות רבים.² מתברר, כפי שמופיע בשיטת שני התנאים וכפי שמעידות המטבעות, שנהוג היה לעשות את המצווה בכמה ערבות ובהדסים אחדים.

בסוף המשנה רבי עקיבא חולק על רבי ישמעאל ועל רבי טרפון וסובר שיש לקחת רק פרט אחד מכל מין. עדות לשיטה זו של רבי עקיבא אנו מוצאים במטבעות מתקופת בר כוכבא, שמצויר עליהן רק פריט אחד מכל מין, סימן נוסף לקשר שבין רבי עקיבא לבר כוכבא.³

מה עומד ביסוד שיטת רבי עקיבא, במיוחד שהיא מנוגדת לנהוג בתקופתו?⁴ אי אפשר לשלול את האפשרות שהשיקול הפרשני בלבד הוא שהנחה את רבי עקיבא, אבל על רקע תפיסתו האגדית את ארבעת המינים, אפשר להניח שישנה סיבה תאולוגית בבסיס פרשנותו:

... 'ר' עקיב' או' פרי עץ הדר, זה הקב"ה דכת' ביה "הוד והדר לבשת" (תהלים קד).
 כפות תמרים, זה הקב"ה, דכת' ביה "צדיק כתמר יפרח" (שם צב) וענף עץ עבות, זה
 הק' "והוא עומד בין ההדסים" (זכריה א) וערבי נחל, זה הקב"ה, דכת' ביה "סלו
 לרכב בערבות" (תהלים סח).

⁵ פסיקתא דרב כהנא כו, ט

רבי עקיבא תופס את ארבעת המינים במובן המיסטי – כל אחד מארבעת המינים מייצג את הקב"ה. תפיסתו את ארבעת המינים משתלבת בתפיסתו שמצוות סוכה מייצגת את ענני הכבוד.⁶ המוטיב של ההתגלות מרכזי בחג הסוכות,⁷ ולפי רבי עקיבא ההתגלות בחג הסוכות קשורה לא רק לטקסי המקדש אלא גם לשתי המצוות המתקיימות מחוץ למקדש – סוכה וארבעת המינים.⁸ ההשקפה המונותאיסטית מחייבת שאם אמנם כל מין מייצג את הקב"ה – צריך שיהיה רק אחד מכל מין.

לא ברור מתוך דברי רבי עקיבא מהי המשמעות הריטואלית של נטילת מינים המייצגים את האל.⁹ הרעיא מהימנא, אחד הספרים הכלולים בזוהר, מסביר זאת כחוויה מיסטית – להביא את הקב"ה אליך ולשמוח בו. בבסיסה של הצעה זו עומדת ההבנה שהאדם מצווה לקחת את ארבעת המינים ולשמוח עמם, ואם ארבעת המינים מייצגים את הקב"ה, הרי שבקיום המצווה האדם לוקח את הקב"ה ושמוח בו.

פקודא דא ליטול לולב בההוא יומא באינון זינין דיליה והאי רזא אוקימנא ואוקמוה חברייא כמה דקודשא בריך הוא נטיל לון לישראל בהני יומין וחדי בהון, אוף הכי ישראל נטילי ליה לקודשא בריך הוא לחולקהון וחדאן ביה, ודא הוא רזא דלולב ומינין דביה דאיהו רזא דיוקנא דאדם והא אתמר, ע"כ.

רעיא מהימנא אמור ג, קד ע"א

תרגום:¹⁰

מצווה זו ליטול לולב ביום ההוא באלו המינים שלו. וסוד זה העמדנו והעמידו החברים. כמו שהקב"ה לקח אותם לישראל באלו הימים ושמוח בהם, אף כך ישראל לוקחים לו לקב"ה לחלקם ושמוח בהם. וזה סוד של הלולב ומינים שבו שהוא סוד של צורת האדם¹¹ והרי נלמד.

¹ ומנחה את הדרשה שהספרא (אמור טז, ז) מביא כמקור לשיטתו.

² שפרבר, מטבעות בר כוכבא, עמ' לח.

³ שם.

⁴ יש לציין שהלכה זו של רבי עקיבא לא התקבלה (בבלי, סוכה לד ע"ב).

⁵ דרשה זו מופיע גם בויקרא רבה ל, שם הובאה בלי ייחוס.

⁶ נגן, סוכה, עמ' 70 הערה 17. במדרשי הלכה רבי עקיבא הוא הגורס תמיד שהסוכות הן כנגד ענני

⁷ הכבוד, ולא רבי אליעזר. בתלמוד הבבלי התחלפו השיטות.

⁸ שם.

- ⁸ סוף הפסוק המתייחס לארבעת המינים: "...ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים". אין לדעת אם זו הייתה מטרת דברי רבי עקיבא, אבל לפי תפיסתו שארבעת המינים מייצגים את האל – שמחת האדם הנוטל את ארבעת המינים לעולם היא לפני ה'.
- ⁹ רובנשטיין, חג הסוכות, עמ' 306-307. שם הוא מציג שלוש דרכים לפרש את תפיסת רבי עקיבא. כפי שהוא מציין הם דומים לכיוונים העולים מתוך הזוהר: (א) חיבור מיסטי שבין האדם לאל (ב) חיבור פניה השונות של האלוהות על ידי חיבור בין המינים השונים (ג) לעורר את האלוהות. בגוף הטקסט הבאתי קטע שמציג משמעות מינימליסטית יותר לתפיסת רבי עקיבא.
- ¹⁰ על פי תרגום "ידיד נפש" של הרב ברלב, זוהר (כרך י' עמ' ערב).
- ¹¹ (שם) הכוונה לאדם העליון, כלומר האלוהות.